

Araştırma Sürecinde Farklı İzlekler: Arap Alevi Kadınlar, İsrail -
Filistin Çatışması ve Pinkwashing.

Dicle Paşa

Feminist Tahayyül, 2(2): 298-309.
(Araştırma Notu)

© Bu eser ancak referans verilerek kullanılabilir ve izin
almaksızın çoğaltılamaz.

Araştırma Sürecinde Farklı İzlekler: Arap Alevi Kadınlar, İsrail - Filistin Çatışması ve Pinkwashing

Dicle Paşa¹

Ortadoğu coğrafyası, heteropatriyarkal kapitalist sistemin² tarihine tanıklık eden bir coğrafya olarak ele alındığında bu coğrafyada militarizm, emperyalizm, oryantalizm gibi politik-ekonomik-ideolojik inşaların patriyarkal ayrımcılık yaratma süreçleri ile uyumundan bahsetmek mümkündür. Bu uyuma rağmen, Ortadoğu çalışmalarında ideolojik ve toplumsal dönüşümler, ulus, işgal, savaş ve güvenlik sorunları gibi konular ön plana çıkarılırken; feminizm ikincilleştirilen bir alan olarak görülmekte ya da “pinkwashing” hedefiyle ideolojik bir araç olarak kullanılabilir. İsrail-Filistin çatışmasının; kadınların bedenlerinin nesneleştirilmesi, İsrail’in toprak işgallerinin politik aşamalarıyla kendi toplumlarının patriyarkal yapısı arasında kalan Filistinli kadınların şiddet biçimlerine tanık olmaları, pinkwashing yönteminin İsrail militarizmi tarafından bilinçli bir biçimde tercih edilmesi, kadınların namuslarının vatan toprakları gibi korunması “gerekliliği” algısı, “ulus meselesinin” bir “namus meselesi” olarak görülmesi ve toplumun pinkwashing süreçleri sonucunda patriyarkal ayrımcılıklara maruz bırakılması gibi sonuçları mevcuttur.

¹ ORCID: 0000-0002-2066-8564.

² Heteropatriyarkal kapitalist sistem, heteronormatif insan ilişkilerinin ve yapısal-toplumsal ilişkilerin ön plana çıktığı, LGBTİ+ fobik normlarla, gelenek ve görenekler gibi sistemlerle, kültürel inşalarla, toplumsal inşalarla; toplumun aile, evlilik, mülkiyet gibi yapılarını bir “gereklilik” olarak patriyarkal biçimde temellendirerek oluşturduğu sistemlerin toplamı olarak görülebilir. Aile, evlilik, mülkiyet gibi yapıların-sistemlerin toplumsal inşasının erkek merkezli olması, erkek egemenliğini sürdürmesi, soyun devamlılığının bu süreci takip eden ilişkilerle patriyarkal sistemle özdeşleşmesi, toplumsal yeniden üretimin kapitalist ekonomik koşullar çerçevesinde heteropatriyarkayla kesişmesi söz konusudur. Örneğin, lezbiyen trans bir kadının heteropatriyarkal kapitalist sistem içinde evlilik, mülkiyet, miras, yaşam, istihdam gibi yapılarla etkileşimleri sonucu normatif sistemle temellenen önyargılara dayalı olarak karşılaşılabileceği ekonomik, fiziksel, psikolojik şiddet biçimleri heteropatriyarkal kapitalist sistemin sınırlılıkları ve şiddet biçimleri olarak değerlendirilebilir. Kadınlardan bir erkekle evlenme, bakım emeğini karşılama, ev içi emeği karşılama, kamusal alanda ikincilleştirilme, kapitalist sistem için çocuk doğurma- “işçi üretme”, mirastan ya da mülkiyet ilişkilerinden yararlanamama ya da ayrımcı bir biçimde yararlanabilme gibi toplumsal cinsiyet rollerine dayalı ayrımcılıklarla şekillenen normatif rollere dayalı “toplumsal beklentiler”, heteropatriyarkal kapitalist sistem temelli roller olarak değerlendirilebilir.

Bu ayrımcılıklara benzer bir süreç ile ulus, namus, toprak, kadın bedeni benzetmeleri mülkiyet ilişkileri bağlamında kesişirken; kadınların bedeni ve vatan “erkekler arası bir mesele” olarak ele alınan bir seyirle şekillenebilmektedir. Miras, mülkiyet, emek, beden ilişkiselliğinde Ortadoğu’da klasik patriyarkal süreçlerle şekillenen tarihsel aşamalar, kadınların kendi toplumları ve emperyalist-işgalci güçler arasında sıkıştırıldığı bir seyir izlerken; kadınlar “mülkiyet ilişkileri” bağlamında ulusun ortak nesnesi olarak görülebilmektedir. Kadınlar kendi toplumları içinde farklı şiddet biçimlerine maruz kalırken; bu süreçler savaş, emperyalist politikalar gibi konular gibi “büyük meselelerin” ardında kalmaktadır. Bu sebeple, bu çalışma pinkwashing kavramını tanımlama çabasıyla; Ortadoğu coğrafyasından birkaç izlek sunmayı hedeflenmektedir. Yaşam deneyimleri, Ortadoğu coğrafyasında feminist çalışmaların ortaya koyabileceği ortak deneyimler, Suriye iç savaşının beden, namus, işgal gibi kavramların şekillenışı açısından Filistin-İsrail çatışmasıyla benzerlikleri, Arap Alevi kadınlar üzerine yazdığım yüksek lisans tezi ve pinkwashing bu çalışma içerisinde ele alınmaya çalışılacaktır.

Pinkwashing, LGBTİ+ haklarının ve feminizmin bir “toz pembe göz boyama siyasetine” dönüştürülme biçimleri olarak ele alınabilir. Nazi Almanya’sının Holocaust sürecinde soykırıma maruz bıraktığı eşcinselleri, onlara pembe üçgen takarak teşhir etmesi ve katletmesi, 2001 yılında sol kanat kuir aktivistlerin Filistin İntifadası sürecinde kurduğu ortak çamaşırhanenin İsrail Savunma Güçleri tarafından yıkılması, 2010 yılında “Amerika’da meme kanseri hayatta kalanlarının pembe kurdele takarak kampanya yürütmesi ve bu kampanyaların- ‘pembe ürünlerin’ sermayedar sınıf tarafından bir meta ve çıkar nesnesi haline gelmesi, cinsel sağlık haklarının şirket çıkarlarının gerisinde kalması” gibi süreçler; pinkwashing kavramının oluşturulması aşamalarından kesitler sunmaktadır (Blackmer, 2019; Breast Cancer Consortium Archives, 2017). İsrail-Filistin çatışmasının İsrail *apartheidi* için sağladığı koşullar; ekonomik, toplumsal, politik tarihsel süreçlerin insan hakları, kadın hakları, LGBTİ+ hakları söylemlerinin ve pratiklerinin stratejik kullanım izleklerini ortaya koymaktadır. Pinkwashing kavramı, İsrail’in kadın hakları, feminizm ve LGBTİ+ hakları kapsamında yürüttüğü süreçleri; İsrail’in işlediği savaş suçlarının, yürüttüğü işgal politikalarının, oryantalist ideolojik yapısının

üstünü örtmek için kullandığı bir maskeleyme süreci olarak değerlendirilebilir. Pinkwashing, “pembe” renginin toplumsal cinsiyet rolleri kapsamında kadınlarla ve LGBTİ+larla özdeşleştirilmesine dayalı “naiflik, kırılğanlık, hassaslık” gibi ayrımcı tanımlara zemin yaratması olarak da ele alınabilir. Kadınların “hassas, duygusal” olmalarının beklentisi toplumsal cinsiyet rolleri çerçevesinde şekillenmiştir. Kız çocuklarına yönelik toplumsal tercihler, onlar daha doğmadan pembe renk kıyafetler, oyuncaklar, oda dizaynları etrafında şekillenirken; patriyarka temelli ayrımcılıklar renklerin toplumsal inşasını yaratır. Erkeklerin “soğuk renklerden” mavi rengiyle özdeşleştirilmeleri, toplumsal cinsiyet rolleriyle ve patriyarkal toplumsal ayrımcılıklarla inşa edilmektedir. Erkeklerin klasik patriyarkal toplumlarda “içe dönük” olması beklenir; “Erkekler ağlamaz” gibi toplumsal söylemler genellemelerle inşa edilir. Erkeklerin duygusal dışavurumlarının engellenmesi, izolasyonlarına sebep olabilmektedir, erkeklik “duygusal olmayan-soğuk” bir kategori olarak normalize edilebilmektedir. Gay erkekler, trans erkekler, kuirler “kadınsılaştırılarak” aşağılanabilmektedir. Kadınsılık statü olarak “aşağı bir konuma” getirilebilmektedir; toplumsal normlarla uyuşmayan kimlikler bu süreçle birlikte pembe, yumuşak, naif gibi tabirlerle inşa edilebilmektedir. Pinkwashing kavramı da ideolojik bir örtü olarak, suçların yukarıda tariflendirilen “yumuşaklık-naiflik” çerçevesinde “yumuşatılması” süreci olarak değerlendirilebilir.

Pinkwashing İsrail militarist güçleri tarafından ideolojik bir aygıt işlevselliğiyle Filistinli kadınları ve erkekleri istismar ederken eşitlikçi ve ilerici bir imaj çizme aracı olarak düşünülebilir. Bu bağlamda Filistinli kadınlar, İsrail’in ırkçılık ideolojisi kapsamındaki tutumlarını pinkwashing ile gizlediğini, bu ideolojilerin uluslararası bağlamda insan haklarına aykırı olmasına rağmen kurumsal aygıtsal işlevlerle İsrail’in nefret ve şiddet tutumlarına meşruiyet yarattığını ileri sürmektedir (Shafie, 2015: 84-85)³. Bu sürecin bir sonucu olarak

³ Breast Cancer Consortium Archives’in ortaya koyduğu bir araştırma, “İsrail’in hak temelli eşitlikçiliğini” ve pinkwashing kavramını sorguluyor. Bu araştırma, İsrail’in meme kanseri farkındalık ve performans çalışmalarının sadece İsraili kadınları kapsamaması, Filistinli Arap kadınların ayrımcılığa uğramasına ve “İsrail yerleşkeleri” olarak bilinen bölgelerde bile “Arap İsraililerin” etnik kimliklerinden dolayı bu süreçlerden faydalanamamasına işaret ediyor (King, 2015).

İsrail'in beyaz hegemonik burjuva erkeklik biçimleri ve beyaz burjuva eşcinsel erkeklik biçimleri benzeşerek; Arap feminist ve kuir hareketlerini öteki olarak tanımlayabilmekte ve baskılayabilmektedir. Filistinli kadınlar, erkekler ve LGBTİ+lar İsrail militarist güçlerinin ve patriyarkal yapılarının istismarına uğramaya devam etmektedir. İsrail askerleri Filistinli erkeklere karşı da sistematik cinsel işkence uygulamakta, cinsel taciz ve tehditlerle onları aşağılamakta ve ailelerinden-yakınlarından kadınlara cinsel şiddet uygulayarak psikolojik ve fiziksel şiddet yaratırken, toplumsal cinsiyet eşitlikçi olduğunu savunmaktadır (Decolonize Palestine).

Ortadoğu, üzerine yoğun araştırmalar yapılan, siyasi açıdan oldukça hareketli bir coğrafya olarak değerlendirildiğinde; Filistin-İsrail çatışması süreçlerinin ele alınışıyla benzer bir seyirde, Arap Alevilik (Nusayrilik) üzerine araştırmalar yapmak asimilasyoncu tarih anlayışına ters düşen bir süreç olarak okunabilir. Suriye Savaşı meselesi bu araştırmaların yoğunluğunu arttırırken, Türkiye'de de Arap Alevilik tarihine, modernleşme siyasetinin asimilasyon süreçlerine, toplumsal hafıza, kültür, dil gibi konulara değinen araştırmalar kısıtlı sayıda da olsa yapıldı.⁴ Toplumsal cinsiyet konusu ise “hâlihazırda toplumsal cinsiyet eşitliğini savunan” bir toplum olarak tariflendirilen Arap Alevi toplumunda (bir pinkwashing süreci olarak) ötelendi. Ortadoğu'da Arap Kadın Hareketleri'ne feminist perspektiften bakmak; kurgulanan toplumun sorgulanması, asimilasyon, savaş işgali gibi “büyük meseleleri” olan toplumların “boş işlere ayıracak vakitlerinin olmadığı” gerçeğini göze alarak yola çıkmak gibi oldukça zorlu aşamaların sorumluluğunu almak anlamına gelir. Bu, boş işler tanımından ötede bir bakış açısıyla, vakti yaratmaktan ziyade; toplumun “normallerine” uymamak, izole edilmek, bilgiye erişim konusunda aksak ve yavaş ilerlemek gibi farklı sorunlarla yüzleşmeyi göze almak ve pinkwashing sürecini tersine döndürmek için bir başlangıç anlamına gelmektedir.

⁴ Tarihsel analizler ve Arap Alevilik (Nusayrilik) çalışmaları konusunda, metin içinde atıfta bulunduğum tezimin kaynakçası ilgilisi için bir tasnif olarak değerlendirilebilir.

Türkiye'nin Antakya ilçesinde Arap Alevi kadın kimliğiyle doğdum ve bu kimliğin sınırlılıklarını, Türkiye'nin hetero-patriyarkal kapitalist sistemi içerisinde öğrendim. Bu sınırlılıkları nasıl aşabileceğimi hala tecrübe ederek öğreniyorum. Üniversite yıllarımda Suriye'de iç savaşın patlak vermesi, içinde yetiştiğim etnik kimliğin politik yansımalarının farkına varmam noktasında önemli bir süreçti. Arap Alevi olmak, Alevilerin Türkiye tarihinde yaşadığı katliamları bilmek, ailemizin anadilini konuşamadığı bir ülkenin resmi tarih anlatısından yazılı olmayan tarihimizi öğrenmek anlamına geliyordu. Bu, Arap Alevilerin asimile edilme tarihini öğrenmek; kültür, dil, din gibi mevzular üzerine düşünüp politikleşmek anlamına da geliyordu.

Ekonomik yaşam, toplumsal cinsiyet rolleri, kimlik gibi siyasi ve toplumsal varoluşlar, Suriye'deki savaş, kadınların bu savaşta yaşadıkları, benim ve benim gibi bu konulara kafa yoran arkadaşlarımın dil, kültür, tarih çalışmalarına yoğunlaşmamız bu anlamda dönüştürücüydü. Basit bir dönüşme süreci değildi bu elbette. Sömürgecilik, emperyalizm, asimilasyon, işgalcilik, pinkwashing gibi kavramlar üzerine düşünmeye başladığımda; Nusayrilik kimliğim üzerinden ilerleyen patriyarkal ilişkiler üzerine zaten uzun zamandır düşünmekteydim. Türkiye'de Arap olmak, Alevi olmak (benim için kültürel bir pratik olarak dahi olsa) ve kadın olmak farklı ayrımcılıklarla yüzleşmek anlamına gelirken; savaşın sömürü, tecavüz ve işgalcilik boyutları herkes için aynı şeyi temsil etmiyordu. Birlikte Arap Alevilik üzerine dil, kültür, tarih çalışmaları yürüttüğümüz erkek arkadaşların birçoğu, Arap Aleviliğin erkek egemen tarihselliğini reddederken ("ilerici" bir tavır alış sergilediklerini iddia ederek "kadınlara hak verdikleri" söylemleriyle pinkwashing benzeri bir strateji izlerken); bu çalışmalarda "daha eşitlikçi" yaklaşımları benimseyen arkadaşlarla toplumsal cinsiyet ayrımcılıklarını tartışmaya açtığımız atölyeler, edebi-kültürel-tarihsel-politik çalışmalar yapmaya devam ettik.

Yazılı olarak Arapça bilmeyişimiz, asimilasyonla anadilin kaybedilmesi, kadınların kültürle ilişkilendirilerek toplumsal cinsiyet rollerince "eğitici", bakım emeğinden sorumlu kişi olmaları, erkeklerin ise hiçbir çabaya girmeksizin her bilgiye erişebilmeleri, bütün üst

kimlikler-statüler bağlamında toplumda kendilerine yer edinmeleri, diğer taraftan kadınların çocuk doğurmak, Arap Alevilik kültürüne uygun olarak çocuk yetiştirmek gibi toplumsal normlar çerçevesindeki roller ile tanımlanmaları sorgulamalarımızı arttırdı. Dil, kültür, tarih çalışmaları yürüttüğümüz grupta toplumsal cinsiyet eşitsizliklerinden doğan çatışmalarımızın da keskinleşmesi bu konuda benim için önemli bir dönüm noktasıydı. Arap Alevi toplumunda ve Türkiye’deki feminist hareketler bağlamında bir araştırma yapmak istiyordum. Hacettepe Üniversitesi’nde Sosyoloji Anabilim Dalı, Kadın ve Toplumsal Cinsiyet Çalışmaları Yüksek Lisans Programı’na başladım bu amaçla. Tezimi yazdım: “Arap Alevi Kadınlar Üzerinde Dinin Etkisi ve Ataerkilliğin Yeniden İnşası” (Paşa, 2019).

Bu yolda, feminist yol arkadaşlarımdan, hocalarımdan ve gündelik hayat deneyimlerimden çok şey öğrendim. Çalışmanın teorik altyapısını oluşturma süreci oldukça çetrefilliydi. Kadınlara görüşme yapma isteğim ise bunu daha da derinlikli bir hale getirdi. Toplumsal normlara ilişkin kaygıları, bilgiye erişimlerinin kısıtlı olması, “erkek akrabaları” tarafından engellenmeleri, yaşamakta olduğumuz toplumsal ve tarihsel baskılar, Arapça yazılı kaynaklara erişme imkânının tarihsel bir sürece yayılan engelleri... Arap Alevi kadınlar üzerine yazmak, genel anlamda Arap kadınların tarihine ve güncel politikaya bakmak anlamına geliyordu. Bu yazma sürecini çok uzun bir biçimde anlatma sebebim aslında sadece tez çalışmamı ya da Arap Alevi Kadınlar üzerine yoğunlaşan bir anlatıyı hedeflemek değil; bugün yaşanan Filistin - İsrail Çatışması üzerinden konuyu feminist bir tavır alışı gerekliliği haline getirmek. Eğitimime devam etmekte olduğum Ankara Üniversitesi, Sosyoloji Anabilim Dalı Doktora Programı’nda Doç. Dr. Nuran Savaşkan Akdoğan danışmanlığında aldığım “İktidar ve Toplum” dersi kapsamında bir araştırma yapmak istedim. İsrail çatışmasının emperyalizm, kapitalizm, sömürgecilik, oryantalizm gibi meseleler üzerinden ele alınışının izlendiği süreçte; ideolojik baskı aygıtlarının ve hegemonik kültürün patriyarkal sistem ile uyumu hakkında bir makale yazmak istedim. Bunun da etkisiyle deneyimler, Ortadoğu coğrafyasında feminizm, pinkwashing gibi konular üzerine yeniden okuma yapmaya başladım. İsrail-Filistin çatışması güncel olarak takip etmeye çalıştığım bir seyir izlerken, bu çatışmayı feminizm üzerinden bazen kendi kendime ve bazen de yakın arkadaşlarımla tartışmaya açıyordum.

Yaşam, bütün ataerkil toplumların - eşitlik pratiğini muazzam biçimde başarma iddiasında olanlar da dahil - mülkiyet, miras, toprak, emek, evlilik, aile gibi toplumsal yapı ve sistemleri erkek egemen tavır alış ile şekillendirirken, bunu sorgulama sürecini de biçimlendiriyor. Arap Alevi kadınlar üzerine yazmak da bu dinamikleri, (Arap Aleviliğin etno-dinsel bir kimlik olarak diğer dinlerin normlarıyla kesişiminde mülkiyet, miras, evlilik gibi kurumlar bağlamında) derinlikli olarak ele almamı sağladı. Tarih, siyaset, sosyoloji, toplumsal cinsiyet çalışmaları gibi alanlarda okumalar yaparken; kadınlarla ve LGBTİ+larla bir araya gelmeye de devam ediyordum. Yaşamdaki varlığımız, birbirimize temaslarımız, tartışmaların kısır bir döngü izlemesi, postmodern teori ile modern teori arasındaki geçişlerin tartışmaları temellendirmek anlamında çatışmacı süreçleri beraberinde getirmesi, kesişimsel feminizmin teorik altyapısıyla pratiğinin örtüşmesinde sıkıntıların ortaya çıkması, kesişimselliğin sadece bir “temsil” olarak algılanması gibi süreçlerle bazen tahrip edici lakin çoğunlukla öğretici ve dayanışmayı örgütleyici bir biçim haline bürünüyordu.

Yüksek Lisans sürecinde, hocalarımın yönlendirmesiyle bazı araştırmalarda anketör olarak çalıştım. Suriyeli mülteci kadınlar ve kız çocuklarıyla ve mülteci LGBTİ+lar, seks işçileri ve HIV’le yaşayanlarla yüz yüze çalışma fırsatı bulduğum projeler sayesinde, Suriye Savaşı’nda insan ticaretine maruz kalan, tecavüze uğrayan, öldürülen kadınlar ve LGBTİ+ların Ortadoğu’da “normal olarak şekillenen” yaşamın bir parçası olarak görüldüğünü fark ettim.⁵ Ortadoğu’nun toprakları bir kapitalist pazar nesnesi iken, kadınların bedeni de bu pazarın bir sömürü alanı olan başka bir boyutuna işaret edebilmektedir.⁶ Bu çalışma süreci, Ortadoğu

⁵ Çalışmalardan birinin rapor linki: <http://www.huksam.hacettepe.edu.tr/Turkce/HuksamYayinlari.php>

⁶ Patriyarkal kapitalist sistem, göçmen ve mülteci kadınları farklı aşamalarla sömürebilmektedir. Ev içi ücretsiz iş gücünden çıkar sağlayan bu sistem, süreğenliği içinde kadınların kamusal alandaki varlıklarının da çeşitli ayrımcılıklarla ve şiddet biçimleriyle sonuçlanmasına neden olabilmektedir. Ücret eşitsizliği, ev içi ve ev dışında üretilen emeğin cinsiyetçi bir iş bölümüyle eşit bir mesai olarak algılanmaması, eşitsiz ebeveyn izni kullanımı, kadınların evli olup olmadıkları gibi özel hayatlarına dair bilgilerin sorgulanması, gibi durumlar bu sonuçlardan bazıları olarak değerlendirilebilir. Bu örneklerle beraber, duygusal emek, “uysal emek” gibi pratiklerin ortaya çıkması; özellikle göçmen ve mülteci kadınların emeklerinin sömürülmesi, bakım emeğinin yalnızca “kadınların rolleri” olarak görülmesi, göçmen kadınların eğlence sektörü ve bakım emeği gibi alanlardaki sömürsünün aşamaları, savaştan ve çeşitli şiddet biçimlerinden kurtulmak isteyen kadınların insan ticareti-seks ticareti ve istismarlarıyla sonuçlanan süreçlere maruz bırakılmaları gibi süreçler İpek İlkkaracan’ın ortaya koyduğu “Mor Ekonomi” kavramıyla yeniden ele alınabilir (İlkkaracan, 2018; Toksöz, 2011).

coğrafyasında benzer patriyarkal ilişkilerin ilişkiselliğini kurmam açısından önemli bir deneyimdi. Kadınların yaşam deneyimlerinin, emeklerinin, bedenlerinin, kimliklerinin sömürüsü ve yukarıda bahsettiğim anlamda nesneleştirilmesi; İsrail-Filistin çatışması, Suriye İç Savaşı ya da Türkiye’de Arap Alevi kadınlar için benzer bir seyir izlerken, patriyarkal normlar dönüşümsel olarak üretilmeye devam ediyordu.

Arap Alevi Kadınlar üzerine yoğunlaştığım Yüksek Lisans Tezi, Arap Kadın Hareketleri’nin yalnızca bir parçasıydı. Yüksek Lisans tezimi yazarken S.H. Katz’ın (2007) *Adam and Adama, Ird and Ard: En-gendering Political Conflict and Identity Early Jewish and Palestinian Nationalism* başlıklı makalesini okuma fırsatı buldum.⁷ Arap kadınların ortaklaşan problemleri arasında savaşlarla yüzleşme süreçleri, bedenlerinin, emeklerinin ve topraklarının sömürülmesi toprak - namus ilişkiselliği ile ele alınırken; kadınların toprağa benzetilmesindeki indirgemeci yaklaşımlar, feminist bir perspektiften ayrılmaktadır. İsrail’in toprak işgalleri, yerinden etme, Filistinli insanların evlerini yıkıp illegal yerleşkeler inşa etme, mültecilik, mülksüzleştirme gibi aşamalarla sonuçlanıyordu. Tezimde, Katz’a atıfla bu durumu toprak ve mülkiyet ilişkileriyle değerlendirmiştim: İşgal, emperyalizm ve kapitalist sistem; savaşı, toprakla kadın bedenini özdeşleştirerek ele alırken; bu, kadın bedeninin de işgal edilmesi, vatan toprağı gibi nesneleştirilmesi, savaş ganimeti olarak görülmesi anlamına da gelmektedir ve erkekler topraklarının da bir nesneye indirgenen kadınların namuslarının da “koruyucusu” olarak inşa edilebilmektedir (Paşa, 2019: 68-69). Emperyalist devletler ve küresel heteropatriyarkal kapitalist sistem ise Ortadoğu’da insanların maruz kaldığı benzer problemleri, “eşitlikçi” ya da “ilerici” olma iddiasıyla; ideolojik-politik-tarihsel olarak dönüştürme aşamalarıyla, pinkwashing gibi yöntemlere başvuran bir seyir izlediklerinde aklımıza bazı sorular gelmektedir.

İlerici bir görüngü çizmek, “Müslüman” olarak tanımlanan Filistin halkını “öteki” olarak inşa etmek; herkesi bir tanımda genelleyerek toplumsal cinsiyet eşitliği imkânının önünü

⁷ Arapça, konuşma dili olarak kullanabildiğim ve anlayabildiğim bir dil. “İrd” kelimesi, “ırz-namus” şeklinde Türkçe’ye çevrilebilir. “Ard” kelimesi ise, “toprak - vatan” anlamında kullanılmaktadır.

kapatmak anlamına mı gelmektedir? Bu süreçle beraber, Filistin'deki ve Ortadoğu coğrafyasındaki benzer asimilasyon politikaları, ırkçılık, dinin politik bir nefret aracı haline getirilmesi; kadınların temiz suya, hijyenik cinsel sağlık ve sağlık araçlarına erişiminin ve gıdaya, barınacak yere olan ihtiyaçlarının göz ardı edilerek evlerinin bombalanması, feminist tavırla ne kadar örtüşmektedir? Kendi toplumlarının ve işgalcilerin ataerkil pratiklerinin arasında kalan Filistinli kadınların, pratikleri, alternatif yaratma çabaları, direnişlere farklı biçimlerde katılmaları ve öz savunma sürecinde yer almaları farklı bir araştırmanın konusudur elbette. Filistinli kadınlarla LGBTİ+lar ve İsraili kadınlarla LGBTİ+lar farklı alternatifler örerken, bunu kendi bağlamından birbiriyle de ilişkiselliği anlamında koparmak, tek tarafın çıkarına dayalı bir siyasi propaganda haline getirmek elbette ilk kez tecrübe edilen bir süreç değildir. Bu süreç de sadece Filistin bölgesi ve direnişiyle kesişen bir durum değildir.

Farklı kadınlıklar, farklı deneyimlerin ortaya konulması anlamına gelmelidir. Farklı kimlikler de bu bağlamda düşünülmelidir. Kimlik, sadece bir teori, bir araştırma nesnesi ya da temsiliyet biçimiyle içi boşaltılan bir özne halini aldığı anda; içi boşaltılan argümanlar, toplumlar, siyaset biçimleri, tarihsel süreç aynı şekilde üretilebilir. Etnisite, kültür, cinsel kimlik gibi “farklı” kimlikler bu nedenle bir propaganda temsiliyetinde kendi kendini üretme dinamiklerine ve toplumsallığa yedirme hakkına eşit bir düzeyde sahip olabildiği koşullarda, rızanın bir baskı mekanizmasıyla gerçekleşmediği ortamlarda ve sadece araçsallaşan beden propagandasına alet edilmedikleri biçimlerde, farklı alternatiflerin de “varlığıyla sağlıklı” bir boyut kazanabilir. Angela Davis (2012), Queer BDS kapsamında “alQaws” (“Gökkuşluğu”) grubu tarafından gerçekleştirilen bir konferansta, feminizmin kesişimsellik boyutunun çok sık tartışıldığı, ilişkiler, mücadeleler bağlantılar çerçevesinde bu kesişimselliği kullanarak; İsrail'in Siyonizm'i siyasi bir işgal olarak kullanma biçimlerine karşı çıkışın da feminist bir karşı mücadeleyle mümkün kılmanın olanaklarını tartışmıştır. Bu bağlamda Davis, İsrail'in pinkwashing yaparak demokrasiyi alaycı bir biçimde ele almasını, hor görüşünü ve ırkçılık, işgalcilik durumlarını “eşcinsel hakları”nı kullanarak örtbas etmeye çalışmasıyla, yüzeysel bir demokratik görüntü çizmesini eleştirmektedir. Renkli kadınların mücadele alanları, farklı etnik grup aidiyetleri, cinsel kimlik-ifade ve performans alanlarının “normatif” bir biçim almayı,

gibi durumlar kesişimsel bir feminizmin konusudur. Filistin-İsrail meselesi de aynı ölçüde feminizmin konusudur.

Sonuç olarak, farklı feminizmler ve kesişimsellik birbirinden ayrılma noktasındaki farklılıklarda sıkışıp kalmak, kısıtlanmış ya da belirli kavramlarla tanımlanmış temsiliyetler olarak var olmak gibi anlamlara gelmemektedir. Kadınların farklı yaşam deneyimleri, öznelerin biricikliği bağlamında yol göstericidir ve kavramların ötesine geçmektedir. Kesişimsellik farklılığın imkânını yaratabilme, bu imkânı birbirinden farklılaşan özneler bağlamında indirgemeci bir biçim almadan da anlayabilme, dayanışabilme çabası olarak görülebilir. Ortadoğu coğrafyası, genel anlamda dini ve geleneksel yapıların katı biçimlerinin performans alanı bulduğu bir bölge olarak bilinse de kesişimsel deneyimler, farklı deneyimlerin yol göstericiliğiyle feminizmi besler. Feminizm de her alanı besleyebildiği gibi bu coğrafya için bir imkânın olasılığıdır. Ortadoğu'daki çatışmalar, Filistin-İsrail çatışmaları, Arap Alevi kadınların maruz kaldığı tarihsel-toplumsal çatışmalar, küresel ölçekte farklı aktörlerin kapitalist-emperyalist ilişkilerinden beslendiği ölçüde patriyarkal ilişkilerden de beslenmektedir. Pinkwashing kavramı ise, bu süreçlerin araçsallaştırılması, İsrail'in ve patriyarkal güç ilişkilerinin insanlık suçlarının üstünü örtmesi bağlamlarında feminizm ve LGBTİ+ hakları gibi alanları kullanmayı hedefleyen görüngüler ortaya koyabilmektedir. Bu görüngülere karşı çıkış da yine kesişimsel bir feminizmin imkânına yol açmakla mümkün kılınabilir.

KAYNAKÇA

Anon. (2017) “BCC Hot Topic: Pinkwashing” *Breast Cancer Consortium-Archives*. [çevrimiçi] Erişim adresi: <https://breastcancerconsortium.net/bcc-hot-topic-pinkwashing/> (Erişim tarihi: 25 Mayıs 2021).

Anon. “Pinkwashing” *Decolonize Palestine*, [çevrimiçi], Erişim adresi: <https://decolonizepalestine.com/rainbow-washing/pinkwashing/> (Erişim tarihi: 25 Mayıs 2021).

Blackmer, C.E. (2019) “Pinkwashing” *Project Muse*, [çevrimiçi], Erişim adresi: <https://muse.jhu.edu/article/720059/pdf>. (Erişim tarihi: 25 Mayıs 2021).

Davis, A. (2012) “What is Queer BDS? Pinkwashing, Intersections, Struggles, Politics” *alQaws*. [çevrimiçi] Erişim adresi: <https://youtu.be/M4VX6z5FV4Y> (Erişim tarihi: 25 Mayıs 2021).

İlkkaracan, İ. (2018) Toplumsal Cinsiyet Eşitlikçi, Sürdürülebilir Büyüme ve Kalkınma için Mor Ekonomi. Ünlütürk Ulutaş, Ç. haz. *Feminist Sosyal Politika Bakım, Emek, Göç (Gülay Toksöz’e Armağan)* içinde. İstanbul: Nota Bene: 31-66.

Katz, S. H. (2007). “Adam and Adama, ‘Ird and Ard: En-gendering Political Conflict and Identity Early Jewish and Palestinian Nationalism” *Gendering the Middle East*. London: I. B. Tauris.

King, S. (2015) “Pinkwashing and the Middle East” *Breast Cancer Consortium-Archives*. [çevrimiçi] Erişim adresi: <https://breastcancerconsortium.net/pinkwashing-and-the-middle-east/> (Erişim tarihi: 25 Mayıs 2021).

Paşa, D. (2019) *Arap Alevi Kadınlar Üzerinde Dinin Etkisi ve Ataerkilliğin Yeniden İnşası*. [çevrimiçi] Hacettepe Üniversitesi Sosyoloji Bölümü Tez Koleksiyonu. Erişim adresi: <http://openaccess.hacettepe.edu.tr:8080/xmlui/handle/11655/8685> (Erişim tarihi: 25 Mayıs 2021).

Shafie, G. (2015) “Pinkwashing: Israel’s International Strategy and Internal Agenda” *Kohl: A Journal for Body and Gender Research*, [çevrimiçi], Erişim adresi: https://www.researchgate.net/publication/341300037_Pinkwashing_Israel%27s_International_Strategy_and_Internal_Agenda (Erişim tarihi: 25 Mayıs 2021).

Toksöz, G. (2011) *Kalkınmada Kadın Emeği*. İstanbul: Varlık.